

Særemne nr. 49

MONUMENTER

Den som besvarer listen er innforstått med at svaret blir arkivert (anonymt) og blir brukt av forskere i dag og i fremtiden. Den som svarer kan til enhver tid be om å få svaret i retur eller makulert.

Denne spørrelisten er del av et forskingsprosjekt kalt "Plassens politikk og poesi. Aktualisering av myte, minne og monument i en moderne kontekst". Prosjektet er knyttet til Institutt for kulturstudier og kunsthistorie ved Universitetet i Bergen og er støttet av Norges Forskningsråd. Prosjektet handler kort fortalt om hvordan mennesker bruker steder og hvilken betydning lokalsamfunn og nabolag har for mennesker: hva gjør de med stedet, og hva gjør stedet med dem? I denne omgang er vi særlig opptatt av monumenter og minneplasser. Hvilken betydning har monumenter for mennesker, hvilke monumenter blir husket, hva blir husket om monumentene, hvordan brukes de, og hvilke fortellinger er knyttet til monumentene? Det kan også dreie seg om monumenter over litterære personer.

Les gjennom hele listen før du begynner å skrive. Lykke til, og på forhånd takk!

Torunn Selberg

I alle lokalsamfunn finnes det monumenter og minneplasser både etter lokale og nasjonale personer, eller monumenter som markerer lokale begivenheter – eller begivenheter av nasjonal og kanskje internasjonal karakter – som har funnet sted her. Hvilke monumenter og minneplasser husker du fra ditt eget lokalsamfunn?

Noen monumenter blir glemt – noen huskes. I noen tilfeller er det slik at den eneste bruk som finner sted er når offisielle personer på offentlige høytidsdager legger ned krans. Andre monumenter kan glemmes for så å bli husket igjen. Noen får en egen lokal bruk, de blir møteplasser for ulike grupper og til ulike tider, de huskes for andre årsaker enn det som er monumentets egentlige historie osv.

Hva vet du om hvilken bruk som er knyttet til monumenter og minneplasser i ditt lokalsamfunn?

Noen monumenter kan være av en slik karakter at de taler til alle som ser dem, alle vet hvem eller hva dette monumentet refererer til. Men noen kan også være av en helt lokal karakter. Den norske folkloristen Birgit Hertzberg Johnsen har for eksempel skrevet om et monument knyttet til en lokal fortelling om en soldat som på 1700-tallet ble drept av ulver da han kom over fjellet julenatten. Dette monumentet har en lokal betydning og fortellingen knyttet til monumentet er kjent av alle i lokalsamfunnet. Et lignende tilfelle har den svenske historikeren Peter Aronsson beskrevet i sin studie av monumenter i Småland i Sverige hvor han har vist til et monument over en person som overlevde et kraftig lynnedslag. Både monumentet i Trøndelag og i Småland er knyttet til lokale hendelser, men samtidig til hendelser som gjør inntrykk på oss alle. Kjenner du til lignende monumenter eller minneplasser i ditt lokalsamfunn eller nabolag?

Noen monumenter blir også "gjort narr av". Det kan bli tradisjon å plassere en russe-lue på hodet til fortidens helter, eller plassere en brennevinsflaske i hånden til en avholdsman.

Finnes det slik bruk i ditt nabolag/lokalsamfunn?

Til noen monumenter kan det også knyttes historier: de kan for det første aktualisere historier og fortellinger om den personen eller den begivenheten monumentet er reist over. Men det kan også være historier om hva som kan ha skjedd ved denne minneplassen, hvordan den har blitt brukt i fortid og nåtid, om noen har gjort narr av monumentet på ulike måter.

Fortelles det slike historier i ditt lokalsamfunn eller nabolag?

De fleste monumenter er over kjente historiske personer. Men noen steder finnes også monumenter over figurer som ikke er "reelle", for eksempel finnes der et monument over Kristin Lavransdatter i bygda Nord-Sel i Gudbrandsdalen.

Kjenner du til andre lignende monumenter?

Det er også slik at de fleste monumenter over personer er mennesker som har en tydelig og positiv plass i historien. Men noen ganger kan personer og historiske begivenheter bli omvurdert. For eksempel er det et nytt monument i Bergen over Anne Pedersdotter som på 1500-tallet ble brent som heks. Dette betyr at vi vurderer hekse-nes skjebne på nye måter.

Kjenner du til lignende monumenter eller minneplasser?